

Лагодієнко Н. В., кандидат економічних наук, доцент, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0003-3528-0519

e-mail: agodienko@mnau.edu.ua

Костенко Т. А., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0003-4687-4574

e-mail: tanya120695@ukr.net

Рудиченко М. В., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Оптимізація податкового планування на підприємствах України

Анотація. У статті розкрито дефініцію поняття «податкове планування», обґрунтоване з економічної точки зору зниження як абсолютної величини виплат податкового характеру, так і зменшення податкового навантаження підприємства. Визначено сутність поняття «оптимізація оподаткування» – це організаційні заходи в рамках чинного законодавства, пов'язані з вибором часу, місця та виду діяльності, створенням і супроводом найбільш ефективних схем та договірних взаємин з метою збільшення грошових потоків підприємства шляхом мінімізації податкових платежів. Розкрито теоретичні аспекти загальних положень та принципів податкового планування. Визначено складові оптимізації податків та проаналізовано види податкового планування за класифікаційними групами. Визначено функції та методи при податковому плануванні на підприємстві. Розглянуто оптимізацію податкового планування в умовах посилення податкового тиску на підприємства, що спонукає ухилятися від сплати податків. Визначено показники для оцінювання податкового навантаження та ефективності податкової політики підприємства щодо мінімізації податкових платежів.

Ключові слова: податкове планування; оптимізація; податкові платежі; податкове навантаження; мінімізація податків.

Lagodienko N., Ph.D. (Economics), Associate Professor, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Kostenko T., Applicant for Higher Education of Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Rudichenko M., Applicant for Higher Education of Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Optimization of Tax Planning at Ukrainian Enterprises

Abstract. Introduction. The article deals with the possibilities of tax planning optimization in the conditions of increasing tax pressure on the payer enterprises, which induces the latter to evade taxes and this is a crime for the state. At the same time, the use of possible legal methods by enterprises to minimize taxes makes it possible to withstand financial difficulties. Tax optimization is one of the most important tasks of financial management, which reduces the amount of tax liability due to the full use of the benefits provided by law, tax benefits and other legal benefits. The main difference between tax optimization and tax avoidance is using by taxpayers ways permitted or not prohibited by the legislation to reduce the number of tax payments without violating the legislation. In this regard, such actions of the taxpayer are not a tax offense or a crime and, accordingly, do not entail adverse consequences for the taxpayer, such as tax deductions, as well as the imposition of financial sanctions.

Results. Consequently, it is often difficult to determine the limits of the permitted behavior of taxpayers in the process of practical activity, since legitimate to minimize taxes and avoidance of payment are often closed to each other and the boundary between them is vague and not obvious. So, if the choice of methods provided by the current legislation and actions are not illegal, then they can be identified as optimization of taxation. In other words, if the real purpose of the taxpayer is the realization of economic activity aimed at profit, regardless of the chosen method of its management, and not the avoidance of taxation, then such an entity acts following the law.

Conclusions. Tax planning is organizational measures within the framework of the current legislation related to the choice of time, place and activities, creation and maintenance of the most effective schemes and contractual relations, to increase the cash flows of the company by minimizing tax payments. Tax planning is about maximizing revenue by minimizing taxes. When minimizing taxes, it is necessary to achieve an increase in all types of financial resources of the enterprise.

Keywords: tax planning; optimization; tax payments; tax burden; tax minimization.

JEL Classification: E62, H21, H26.

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах адаптація підприємств при наявних економічній, політичній та соціальній кризах сприяє впровадженню та застосуванню оптимальних підходів до планування. Прогалини в податковому законодавстві на фоні посилення податкового тиску спонукають підприємства ухилятися від сплати податків, що є злочином. Більшість підприємств застосовує легальні методи зменшення податкового навантаження на підприємство під час формування так званого «податкового календаря» без врахувань сучасних методологічних підходів до його оптимізації. Вивчення сучасних методологічних засад оптимізації оподаткування, а також оцінювання його ефективності набуває особливої актуальності для кожного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із вивченням теоретико-методологічної основи податкового планування, дослідженням принципів і методів практичної реалізації висвітлено у працях таких вітчизняних та закордонних вчених як: І. Атаманенко [1], А. Загородній [5,6], Н. Краус [3], С. Сутиріна [4], А. Єлісєєв [5,6], М. Підлужний та інші науковці. Останнім часом велику увагу приділено працям, у яких досліджено напрями оптимізації податкового планування. Проте й досі немає єдиного підходу щодо формування принципів та організації податкового планування на підприємствах. Детального вивчення потребує питання оптимізації податкового планування з врахуванням вимог податкового законодавства та принципів податкового управління.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є розкриття теоретико-методологічних засад податкового планування та податкової оптимізації на підприємствах України для забезпечення ефективного планування їх діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні з розвитком податкової культури платників у податковій термінології все частіше стали з'являтися такі поняття як «податкове планування», «унікання податків», «податкова оптимізація», «мінімізація податків». В основі оптимізації податкового навантаження та мінімізації податків полягає податкове планування. Дефініцію поняття «податкове планування» науковці трактують по різному. Так, на

думку І. Атаманенко, податкове планування – це діяльність платника податків, яка орієнтована на всебічне використання нюансів чинного податкового законодавства з метою досягнення найкращого результату діяльності з позиції податкових наслідків [1, 196].

Краус Н. М. зазначає, що податкове планування є складовою фінансової діяльності підприємств, основним завданням якого є максимізація отриманого доходу завдяки мінімізації податкових платежів [3, с. 205]. На думку С. Ф. Сутиріна, податкове планування – допустиме законодавством зниження загального податкового тягаря фізичних і юридичних осіб, завданням якого є максимізація доходів шляхом мінімізації податків [1, с. 131]. Проаналізувавши думки вчених, можна зазначити, що податкове планування – це планомірне й обґрунтоване з економічної точки зору зниження як абсолютної величини виплат податкового характеру, так і зменшення податкового навантаження підприємства [4].

Податкове планування зводиться до максимізації доходу шляхом мінімізації податків. При втіленні мінімізації податків потрібно досягти зростання усіх видів фінансових ресурсів підприємства [2]. Метою мінімізації податків є не зменшення суми певного податку, а збільшення усіх фінансових ресурсів підприємства [4]. Оптимізація оподаткування – це організаційні заходи в рамках чинного законодавства, пов'язані з вибором часу, місця та виду діяльності, створенням і супроводом найбільш ефективних схем та договірних взаємин, з метою збільшення грошових потоків підприємства шляхом мінімізації податкових платежів [2].

Відмінність податкової оптимізації від ухилення від сплати податків полягає у застосуванні платниками податків незаборонених законодавством способів зменшення суми податкових платежів. Отже, дані дії платника податку не є податковим правопорушенням та не тягнуть за собою несприятливих наслідків для платника податку [4].

Здійснення оптимізації оподаткування передбачає:
– мінімізацію податкових виплат (у довгостроковому та короткостроковому періоді при будь-якому обсязі діяльності);

– недопущення штрафних санкцій з боку фіскальних органів [2].

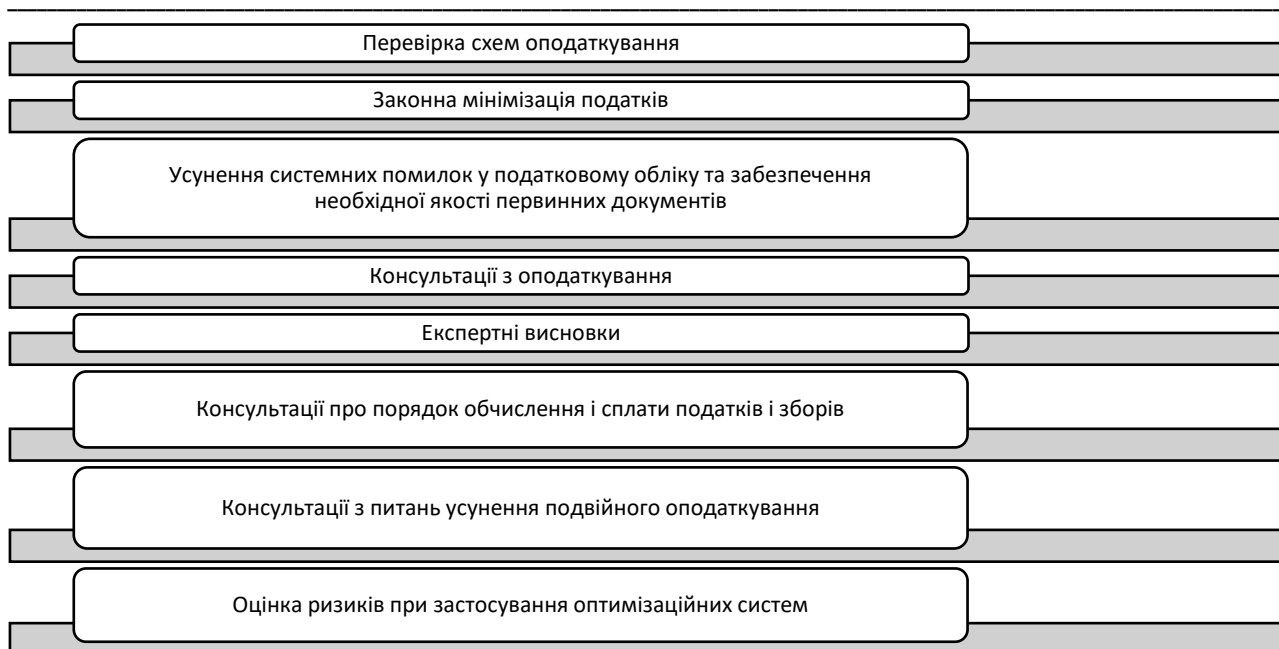

Рисунок 1 – Складові оптимізації податків

Джерело: сформовано авторами з використанням [2]

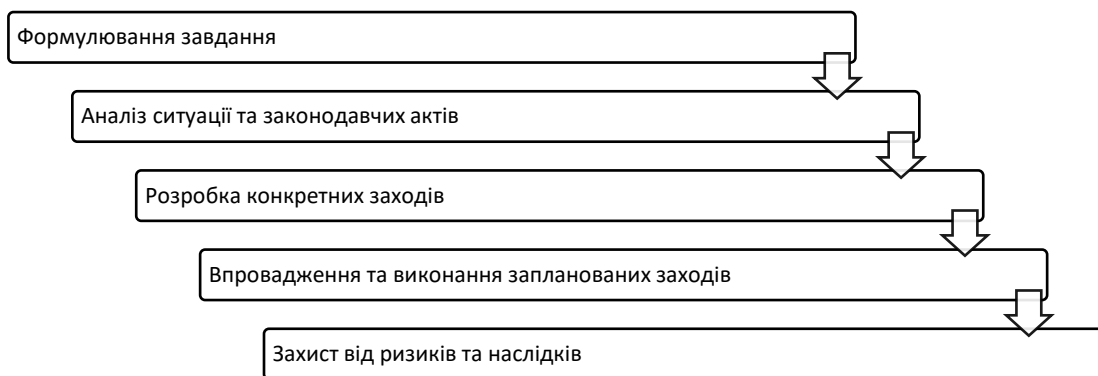

Рисунок 2 –Етапи оптимізації податків

Джерело: сформовано авторами з використанням [5]

До функцій податкового планування відносяться аналітична, контрольна, функція нагромадження, розподілення (рис. 3).

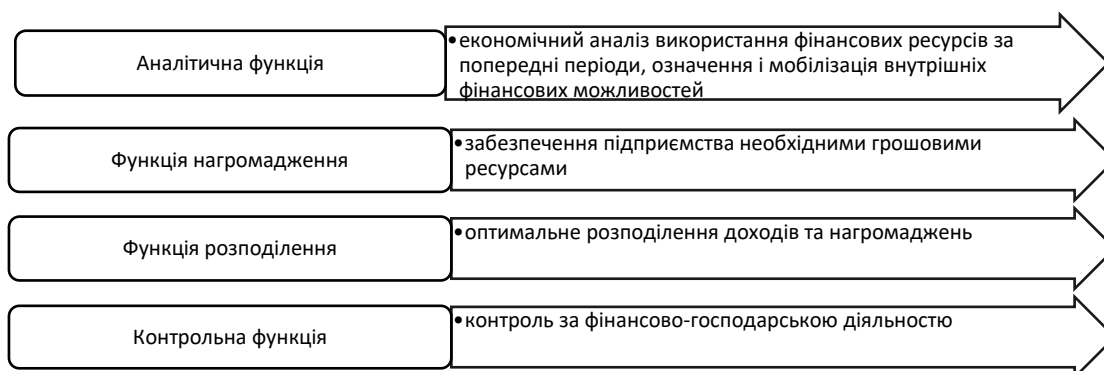

Рисунок 3 – Функції податкового планування

Джерело: сформовано авторами з використанням [5]

При податковому плануванні на підприємстві зазвичай використовуються, такі методи:

1. Метод прямого розрахунку;
2. Аналітичний метод [1].

Вибір інструментів податкового планування залежить від його виду. Види податкового планування у розрізі класифікаційних груп представлені А. Єлісеєвим та А. Загороднім (рис. 4) [5,6].

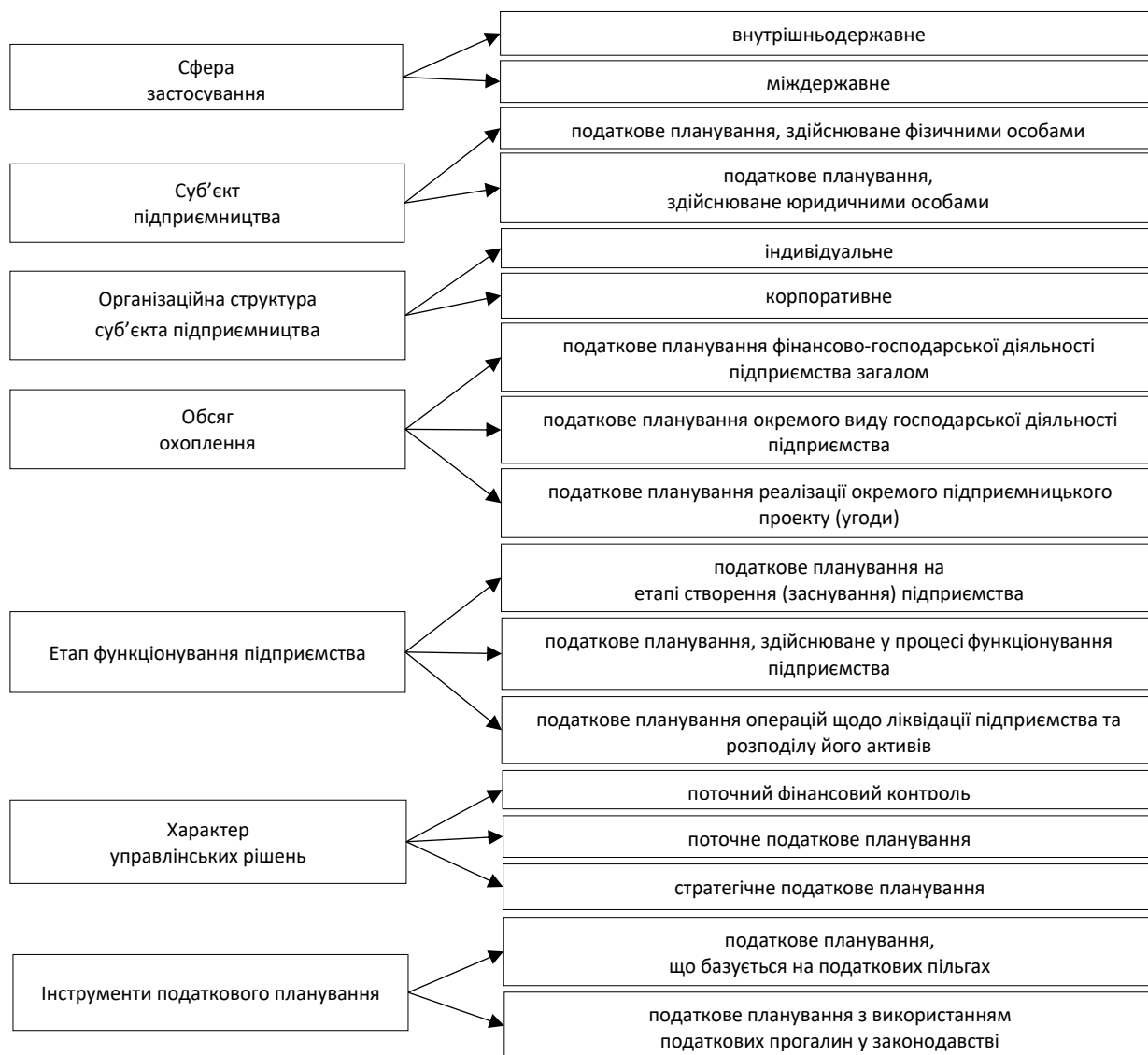

Рисунок 4 – Види податкового планування за класифікаційними групами

Джерело: сформовано авторами з використанням [5, 6]

В економічній літературі визначено показники податкового навантаження, які орієнтовані на прийняття майбутніх рішень (табл. 1) [6].

Запропонована методика оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства за допомогою системи показників, які наведено в табл. 1, не має повного підходу до визначення рівня податкового навантаження. Отже, проведені дослідження потребують систематизації і визначення єдиної методики оцінювання податкового навантаження, метою якої повинна бути можливість

порівняти податкове навантаження на підприємствах різних галузей економіки.

Підприємства, які мінімізують податки, можна поділити на:

- підприємства, які надають послуги з мінімізації податкових зобов'язань;
- наявні підприємства, які здійснюють господарську діяльність [6].

Таблиця 1 Показники податкового навантаження підприємства

1. Загальна ефективна ставка податку
ЕСП = Пзаг./БП Відображає відношення загального обсягу податкових відрахувань до бази оподаткування
2. Коефіцієнт податкомісткості реалізованої продукції (податкоспроможності підприємства)
КВР = Пзаг./ВР Визначає питому вагу загальних податкових платежів, які здійснює підприємство до бюджету, у сумі виручки від реалізації
3. Податковіддача доходів
ПД = Пзаг./Д Визначає питому вагу загальних податкових платежів, які здійснює підприємство, в доході
4. Податковіддача витрат
ПВ = Пзаг./В Визначає співвідношення загальної суми податкових платежів і витрат підприємства
5. Податковіддача прибутку
ПП = Пзаг./П Відображає, в скільки разів сума сплачених податків перевищує прибуток підприємства
6. Податковіддача активів
ПА = Пзаг./А Показує співвідношення загальної суми сплачених податків до вартості активів підприємства
7. Прибуток на 1 грн сплачених підприємством податків
Пп = П/Пзаг. Показник, обернений коефіцієнту податковіддачі прибутку, відображає відношення чистого прибутку до загальної суми сплачених підприємством податків
8. Дохід на 1 грн сплачених підприємством податків
Дп = Д/Пзаг. Показник, обернений коефіцієнту податковіддачі доходів

Джерело: сформовано авторами з використанням [6]

Дослідження праць вітчизняних науковців [3, с. 293] показали, що в результаті управління податками за допомогою податкового планування підприємство отримує наступну інформацію:

- рекомендовану структуру ведення бізнесу;
- оптимальну систему оподаткування (оптимізація оподаткування, мінімізація податкових зобов'язань);
- рекомендовану схему стосунків з діловими партнерами;
- спеціальні методи оптимізації податкових зобов'язань;
- рекомендації по веденню бухгалтерського і податкового обліку на підприємстві [3, с. 293].

Висновки. Отже, дослідивши сутність податкового планування на підприємстві, можна зазначити, що

податкове планування – це комплексний процес, проведення якого базується на системному підході в управлінні податками із застосуванням різних економічних та фінансових методів. Вважаємо, що система управління податками має базуватись на трьох підсистемах: податкове планування, податкове регулювання та податковий контроль. Слід зазначити, що теоретико-методологічна побудова податкового планування повинна базуватися на стратегічних цілях підприємства. Отже, роль податкового планування та оптимізації оподаткування є визначальною для підприємства, оскільки вони передбачають його діяльність, орієнтовану на підвищення фінансового результату шляхом законної оптимізації діяльності підприємства.

Література:

1. Атаманенко І. Б. Податкове планування в системі управління фінансами підприємств. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2009. Вип. 11. С. 193-198.
2. Оптимізація і мінімізація податків URL: <http://www.buhslugi.com.ua/ua/informatsiya/informatsiya-dlya-yuridichnikh-osib/optimizatsiya-podatkovogo-navantazheniya-minimizatsiya-podatkov.html> (дата звернення 01.11.2019).
3. Антіпов О. М. Податкове планування як засіб оптимізації сплати ПДВ та податку на прибуток. *Наукові вісті Дніпровського університету*. 2013. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdu_2013_10_3.
4. Коновалова І. М. Теоретичні аспекти ухилення від сплати податків та механізм їх уникнення URL: <http://www.klubok.net/article1889.html> (дата звернення 01.11.2019).
5. Загородній А. Г., Єлісєєв А. В. Податки та податкове планування підприємницької діяльності : монографія. Львів. Цент Бізнес-Сервісу, 2003. 152 с.
6. Єлісєєв А. В., Загородній А. Г. Види податкового планування за класифікаційними ознаками. *Податкове планування*. 2001. № 9.
7. Єлісєєв А. В., Підлужний М. П. Податкове планування. Мінімізація оподаткування законними способами. Львів : Ліга-Прес, 2003. 274 с.

8. Полторак А. С., Усенко О. С. Оптимізація податкової політики в умовах фіскальної децентралізації в Україні. *Modern Economics*. 2017. № 2. С. 50–54.

References:

1. Atamanenko, I. B. (2009). Tax planning in the system of enterprise finance management. *Scientific notes of the Ostroh Academy National University. Economy series*, 11, 193-198. [in Ukrainian].
2. Tax Optimization and Minimization Retrieved from <http://www.buhuslugi.com.ua/en/informatsiya/informatsiya-dlya-yuridichnikh-osib/optimizatsiya-podatkovogo-navantzhennya-minimizatsiya-podatkov.html>
3. Antipov, O. M. (2013). Tax planning as a means of optimizing the payment of VAT and income tax. *Scientific News of the University of Dal*, 10. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdu_2013_10_3. [in Ukrainian].
4. Konovalova, I. M. Theoretical aspects of tax evasion and the mechanism of tax evasion. Retrieved from <http://www.klubok.net/article1889.html>
5. Zagorodniy, A. G. & Yeliseyev, A. V. (2003). Business taxes and tax planning: A monograph. Lviv. Centers for Business Service. 152 p. [in Ukrainian].
6. Eliseev, A. V., Zagorodniy, A. G. (2001). Types of tax planning by classification. *Tax planning*, 9. [in Ukrainian].
7. Eliseyev, A. V. & Podluzhnyi, M. P. (2003). *Tax planning*. Minimize taxation in legal ways. Lviv: Liga Press, 274 p. [in Ukrainian].
8. Poltorak, A. S. & Usenko, O. S. (2017). Optimization of tax policy in conditions of fiscal decentralization in Ukraine. *Modern Economics*, 2, 50-54 [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License